וועטער:
קלאר און קיל

Largest Circulation
of any Newspaper entering Jewish Homes in Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

The Israelite Daily Press

מער פאַרשפּרייט
אין די אידישע היימען פון מערב קאַנאַדע
ווי אַלע אַנדערע אידישע און ענגלישע
צייטונגען צוזאַמען

Vol. 21, No. 242. Tuesday Nov. 3, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאָג חוץ שבת און זונטאָג. דינסטאָג, כ׳ר חשון, תרצ״ב.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY NOV 9 1931

פּראַצעס פון ניין קאָמוניסטישע פירער האָט זיך אָנגעפאַנגען אין טאָראָנטאָ נעכטן

ריכטער זאָגט זיך אָפּ פון אַרויסלאָזן אָנגעקלאָגטע אויף „בייל", ווען מען ציינט אים פּראָקלאַמאַציע וואָס רופט צו פּראָטעסט דעמאָנסטראַציע — דרוקער פון פּראָקלאַמאַציע אַרעסטירט אויך קלאָגע פון באַיידיקן געריכט — באַשולדיקטע אָנגעקלאָגט אין באַלאַנגען צו „אומלעגאַלער פּאַרטיי".

טאָראָנטאָ, אָנט., נאָוו. 2.— דער פּראָצעס פון ניין אָנגעקלאָגטע פירער פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי פון קאַנאַדע האָט זיך דאָ אָנגעפאַנגען היינט אין „באַל אַסייזעס" אונטער דער פּאַרזיידערשאַפט פון ריכטער רייט. צו ליב אַ פּראָקלאַמאַציע פאַרשפּרייט אין טאָראָנטאָ, וואָס רופט צו פּראָטעסט דעמאָנסטראַציע קעגן דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ., ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

מר. מיקפּאַלאַר, דער פאַרטיידיקער, האָט זיך אָנגעזאָגט, אַז ער ווייס נאָרנישט וועגן די פּראָקלאַמאַציע. דער פּראָקוראָר האָט געזאָגט, אַז דער פּראָקלאַמאַציע קען דאָס פּראָטעסט דעמאָנסטראַציע קעגן דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ., ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

מר. מיקפּאַלאַר, דער פאַרטיידיקער, האָט זיך אָנגעזאָגט, אַז ער ווייס נאָרנישט וועגן די פּראָקלאַמאַציע. דער פּראָקוראָר האָט געזאָגט, אַז דער פּראָקלאַמאַציע קען דאָס פּראָטעסט דעמאָנסטראַציע קען דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ., ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

מר. מיקפּאַלאַר, דער פאַרטיידיקער, האָט זיך אָנגעזאָגט, אַז ער ווייס נאָרנישט וועגן די פּראָקלאַמאַציע. דער פּראָקוראָר האָט געזאָגט, אַז דער פּראָקלאַמאַציע קען דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ., ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

מר. מיקפּאַלאַר, דער פאַרטיידיקער, האָט זיך אָנגעזאָגט, אַז ער ווייס נאָרנישט וועגן די פּראָקלאַמאַציע. דער פּראָקוראָר האָט געזאָגט, אַז דער פּראָקלאַמאַציע קען דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ., ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

דער פּראָצעס קען די אָנגעקלאָגטע, איינשליסלדיק די צוויי איינגעמיטער פון דער דרוקערייַ, וועט היינט פאָרגעזעצט.

יעדע פּאָרויזיטיקייט אין אָנגענומען געוואָרן אויסאַמיידן אומאַרבעטונגען בעת׳ן פּראָצעס. אַ גרויסע צאָל פּאָליציסטן פילן אָן דאָס געריכט הויף, און זיי פירען שטרענג אויס יעדן אייגעם וואָס גייט אַריין אַהין.

דער פּראָצעס קען די אָנגעקלאָגטע, איינשליסלדיק די צוויי איינגעמיטער פון דער דרוקערייַ, וועט היינט פאָרגעזעצט ווערן.

פאַרלאַנגט אַז די אָנגעקלאָגטע זאָלן פאַרהאַלטן ווערן אין געפאַנגענישן, אַז דאָס האָט אָנגעוויזן אויף פּראָקלאַמאַציעס פאַרשפּרייט אין שטאָט, וואָס רופן צו פּראָטעסט דעמאָנסטראַציעס קען דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ. ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

מר. מיקפּאַלאַר, דער פאַרטיידיקער, האָט געזאָגט, אַז ער ווייס נאָרנישט וועגן די פּראָקלאַמאַציע. דער פּראָקוראָר האָט געזאָגט, אַז דער פּראָקלאַמאַציע קען דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ., ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

מר. מיקפּאַלאַר, דער פאַרטיידיקער, האָט געזאָגט, אַז ער ווייס נאָרנישט וועגן די פּראָקלאַמאַציע. דער פּראָקוראָר האָט געזאָגט, אַז דער פּראָקלאַמאַציע קען דעם געריכט אויף 5 אַזייגער נ. פ., ווען דער געריכט שליסט זיין זיצונג.

דער פּראָצעס פון די אָנגעקלאָגטע, איינשליסלדיק די צוויי איינגעמיטער פון דער דרוקערייַ, וועט היינט פאָרגעזעצט ווערן.

יעדע פּאָרויזיטיקייט אין אָנגענומען געוואָרן אויסאַמיידן אומאַרבעטונגען בעת׳ן פּראָצעס. אַ גרויסע צאָל פּאָליציסטן פילן אָן דאָס געריכט הויף, און זיי פירען שטרענג אויס יעדן אייגעם וואָס גייט אַריין אַהין.

דער פּראָצעס קען

די אידן-פראַנע אויפ'ן נאָענטן אַלוועלטלאַכן וואַטיקאַנישן קאָנגרעס

(ספּעצ. פאַר "דאָס אידישע וואָרט")

פון ד. קליינגערער

וואַטיקאַן און פּאַלעסטינע

"די וואַטיקאַן שטאַט" איז ווידער אין די רויטער נייסטלאַכע קריזיס אויפגעשוואַמען די פראַנע וועגן צענויפגעהויפטן עקאָנאָמישן ראַט פון יאָר 1870.

הויפּטזעכלאַך איצט, נאָך דעם ווי דער שאַרפער סכסוך איז דערליידיקט געוואָרן וועט אין וואַטיקאַן שוין שטאַרק נערעטס וועגן זוכן צוזאַמענרופן פון דעם "עקאָנאָמישן ראַט" און עס וועט שוין אפילו — ניט אפילו ציעל אָנגעגעבן דער נאָענטער טערמין וועגן ער וועט צושטאַנד קומען.

פילע וויכטיקע עגדרעגונגען זיינען פאַרגעקומען אין דער פּאָליטיש-עקאָנאָמישער לאַגע פון דער וועלט — אין משך פון די לעצטע צענדליקע יאָרן — און די קאַטוליישע קירך, ווי עס זעט אויס האַלט פאַר נויטיק אָנצונעמען אויסער ריין אינערלאַכע פראַגן פון דער קירך וועט דער "עקאָנאָמישער ראַט" אַרומרעדן די דער קירך, פאַר אַטאָליע און פאַר זיך געשאַפן אין אייראָפּע. דער "ראַט" האָט ניט דערפירט דאָן עס סוף פון זיינע באַראַטונגען, ווייל אינצווישן איז אויסגעבראָכן דער דייטש-פראַנצויזישער קריג און דאָס אינטאַליענישע מיליטער האָט אין אַ קורצער צייט אַ סוף געמאַכט צו דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט.

די לאַרדינאַלן און די בישאָפן זיי-נען זיך שנעל צעפאַרן אין דער פּויבסט האָט זיך דערקלערט אַלס געפאַנגענער" פון דער איטאַליענישער מלוכה און פאַר וואַטיקאַן. דאָס האָט מער ניט פאַרלאָזן זיינע וואַטיקאַנישע פאַלאַצן.

זיין יענער צייט איז דער "עקאָנאָמישער ראַט" ניט מער פאַרגעקומען — אַ סך צוליב די אָנגעשטריינגטע באַציאונגען צווישן דעם וואַטיקאַן און דער איטאַליענישער רעגירונג, דעם קאַרדינאַל. אין יאָר 1930, נאָך דעם ווי עס איז אָנגעשאַנען די זעלבסט-שטענדיקע פּויבסטלאַכע מלוכה — מיטן נאָמען "עקאָנאָמישער ראַט", ווערט אָנגערופן דער קאָנגרעס פון דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט.

דער לעצטער "עקאָנאָמישער ראַט" איז פאַרגעקומען אין רוים אין יאָר 1870. ער איז צענויפגערופן געוואָרן דורכן חויבסט פיוס 9 אין אַן ערנסטן היסטאָרישן מאָמענט, ווען וויכטיקע געשעענישן האָבן זיך אָנטוויקלט פאַר דער קירך, פאַר איטאַליע און פאַר נאָנץ אייראָפּע. דער "ראַט" האָט ניט פאַרלאָזן דאָס סוף פון זיינע באַראַטונגען, ווייל אינצווישן איז אויסגעבראָכן דער קריג און דאָס אינטאַליענישע מיליטער האָט אין אַ קורצער צייט אַ סוף געמאַכט צו דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט.

די לאַרדינאַלן און די בישאָפן זיי-נען זיך שנעל צעפאַרן אין דער פּויבסט האָט זיך דערקלערט אַלס געפאַנגענע" פון דער איטאַליענישער מלוכה און פאַר וואַטיקאַן. דאָס האָט מער ניט פאַרלאָזן זיינע וואַטיקאַנישע פאַלאַצן.

זיין יענער צייט איז דער "עקאָנאָמישער ראַט" ניט מער פאַרגעקומען — אַ סך צוליב די אָנגעשטריינגטע באַציאונגען צווישן דעם וואַטיקאַן און דער איטאַליענישער רעגירונג, דעם קאַרדינאַל. אין יאָר 1930, נאָך דעם ווי עס איז אָנגעשאַנען די זעלבסט-שטענדיקע פּויבסטלאַכע מלוכה — מיטן נאָמען "עקאָנאָמישער ראַט", ווערט אָנגערופן דער קאָנגרעס פון דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט.

דער לעצטער "עקאָנאָמישער ראַט" איז פאַרגעקומען אין רוים אין יאָר 1870. ער איז צענויפגערופן געוואָרן דורכן חויבסט פיוס 9 אין אַן ערנסטן היסטאָרישן מאָמענט, ווען וויכטיקע געשעענישן האָבן זיך אָנטוויקלט פאַר דער קירך, פאַר איטאַליע און פאַר נאָנץ אייראָפּע. דער "ראַט" האָט ניט פאַרפירט דאָן עס סוף פון זיינע באַראַטונגען, ווייל אינצווישן איז אויסגעבראָכן דער דייטש-פראַנצויזישער קריג און דאָס איטאַליענישע מיליטער האָט אין אַ קורצער צייט אַ סוף געמאַכט צו דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט.

די לאַרדינאַלן און די בישאָפן זיי-נען זיך שנעל צעפאַרן אין דער פּויבסט האָט זיך דערקלערט אַלס געפאַנגענע" פון דער איטאַליענישער מלוכה און פאַר וואַטיקאַן. דאָס האָט מער ניט פאַרלאָזן דאָס גאַנצע וואַטיקאַנישע פאַלאַצן.

זיין יענער צייט איז דער "עקאָנאָמישער ראַט" ניט מער פאַרגעקומען — אַ סך צוליב די אָנגעשטריינגטע באַציאונגען צווישן דעם וואַטיקאַן און דער איטאַליענישער רעגירונג, דעם קאַרדינאַל. אין יאָר 1930, נאָך דעם ווי עס איז אָנגעשאַנען די זעלבסט-שטענדיקע פּויבסטלאַכע מלוכה — מיטן נאָמען "עקאָנאָמישער ראַט", ווערט אָנגערופן דער קאָנגרעס פון דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט.

דער לעצטער "עקאָנאָמישער ראַט" איז פאַרגעקומען אין רוים אין יאָר 1870. ער איז צענויפגערופן געוואָרן דורכן חויבסט פיוס 9 אין אַן ערנסטן היסטאָרישן מאָמענט. ווען וויכטיקע געשעענישן האָבן זיך אָנטוויקלט פאַר דער קירך, פאַר איטאַליע און פאַר נאָנץ אייראָפּע. דער "ראַט" האָט ניט פאַרפירט דאָן עס סוף פון זיינע באַראַטונגען, ווייל אינצווישן איז אויסגעבראָכן דער דייטש-פראַנצויזישער קריג און דאָס איטאַליענישע מיליטער האָט אין אַ קורצער צייט אַ סוף געמאַכט צו דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט.

דער לעצטער "עקאָנאָמישער ראַט" איז ווידער אין די רויטער נייסטלאַכע קריזיס אויפגעשוואַמען די פראַנע וועגן צענויפגעהויפטן עקאָנאָמישן ראַט פון יאָר 1870.

הויפּטזעכלאַך איצט, נאָך דעם ווי דער שאַרפער סכסוך איז דערליידיקט געוואָרן ווערט אין וואַטיקאַן שוין שטאַרק נערעטס וועגן זוכן צוזאַמענרופן פון דעם "עקאָנאָמישן ראַט" און עס וועט צושטאַנד קומען.

פילע וויכטיקע עגדרעגונגען זיינען פאַרגעקומען אין דער פּאָליטיש-עקאָנאָמישער לאַגע פון דער וועלט — אין משך פון די לעצטע צענדליקע יאָרן

— און די קאַטוליישע קירך, ווי עס זעט אויס האַלט פאַר נויטיק אָנצונעמען אַ ציל אַ געהעריקע, אויטאָריטאַטיווע שטעלונג. אויסער ריין אינערלאַכע פראַגן פון דער קירך וועט דער "עקאָנאָמישער ראַט" אַרומרעדן די דער קירך, פאַר אַטאָליע און פאַר זיך געשאַפן אין אייראָפּע און אין דער וועלט אין די פראַגן, ווי אַנטוואָנגען, ארבעטסלאָזיקייט, עקסטרעמער נאַציאָנאַליזם, און א. וו. פון וועלכע אין אַ פּאַר יאָרן זיינען די עקזיסטענץ מעגלאַכקייט פון פילע פעלקער.

ווי עס איז באַקאַנט דעם שרייבער פון די דאָזיקע שורות וועט אין נאָענטן "עקאָנאָמישן ראַט" באַהאַנדלט ווערן אויף די אידישע פראַגע און נאָנץ באַוווּסטערס די געשאַפענע לאַגע אין פאַלעסטינע אין צוזאַמענהאַנג מיטן ענגלישן מאַנדאַט. דערווייל איז נאָך ניט באַוואוסט אין וועלכע אופן שטענדן און אין וועלכער פאָרם די פראַגע וועט באַהאַנדלט ווערן אין צו וועט דערשיינען אין צוזאַמענהאַנג מיט איר אַן עפנטלאַכע דעקלאַראַציע פון "עקאָנאָמישן ראַט". אַן צווייטע אַבער דאָס אין די אַלגעמיינע באַטראַכטונגען אין באַשלוסן וועט זי פאַרנעמען

— פון דער פּויבסטלאַכער מלוכה

מיטן נאָמען "עקאָנאָמישער ראַט", ווערט אָנגערופן דער קאָנגרעס פון דער פּויבסטלאַכער הערשאַפט אין אַלע אייראָפּע, אין דער וועלט, אין אַלע אַנדערע קאָנטינענטן, אין אַלע אינדוסטריעלע לענדער, אין אַלע אַגראַרישע לענדער, אין אַלע אַנדערע לענדער, אין אַלע אַנדערע לענדער, אין אַלע אַנדער

זי דאַרף האָבן די עקסטראַ-נאַראַהאַפטיקייט וואָס FRY'S COCOA גיט

שרייבט פאַרן פרייען רעסיפּי ביכל

וואָס מיינען מיר מיט "עקסטרא נאַראַהאַפטיקייט"? איר ווייסט ווי נאַראַהאַפטיק מיילך איז. פ ר י י ס קאָקאָ פאַרגרעסערט יענע נאַראַהאַפטיקייט ביי כמעט אויף א העלפט. די צוויי צוזאַמען גיבן פונקט די עקסטרא שטיצע וואָס איירע קינדער דאַרפן האָבן צו אַנהאַלטן די שריט מיט זייערע וואַקסנדע קערפּערס. פ ר י י ס איז די קאָקאָ מיט דעם שאָקאָלאַדנעם פלייוואַר. — און דער סאַמע עקאָנאָמישער שפּייז־געטראַנק וואָס איר קאָנט קויפן.

J. S. Fry & Sons (Canada) Limited, Montreal, Que. 308

געמאַכט פון דער עלטסטער קאָקאָ און שאָקאָלאַד הויז אין דער וועלט

"לאַנטשעאָן" פאַר געשעפטלייט און פרויען אַראַנזשירט פון וויניפּעג הדסה קאָונסיל פאַר היינט

די עטלאַכע טשאַפּטערס פון ווינייפּעגער הדסה קאָונסיל, האָבן געמאַכט אַראַנזשירונגען פאַר א "לאַנטשעאָן" פאַר געשעפטלייט און פרויען, וואָס קומט פאַר היינט, פון 11.30 ביז 2.30 נ. מ. אין עלק־לאָדזש רומס.

פאַלגנדע פרויען האָבן די אויפזיכט אויבער דעם: קאָנווענער, מרס. ד. פ. גאָטליב, אַרויסגעהאַלפן פון די פרויען: מרס. מ. נאַזיק, ל. ד., רוזען, ד. פרידמאַן, ל. טשווירטשיל, מ. דוש, פינקלשטיין, מ. העפנער, מ. ד. ספּיוואַק, ד. סאַסקאָ האַמער, נ. גראַוער, א. שוואַרץ, וו. ב. טשאַדזיקער, ס. סניידער און מ. רוזען.

אין פאַרבינדונג מיטן "לאַנטשעאָן" קומט אויך פאַר א "האַנט קוקינג סייל" אונטער אויפזיכט פון מרס. ס. מרס. מ. נאַזיק, ל. ד., רוזען, ד. פרידמאַן, ל. טשווירטשיל, מ. דוש, פינקלשטיין, מ. העפנער, מ. ד. ספּיוואַק, ד. סאַסקאָ האַמער, נ. גראַוער, א. שוואַרץ, וו. ב. טשאַדזיקער, ס. סניידער און מ. רוזען.

אין פאַרבינדונג מיטן "לאַנטשעאָן" קומט אויך פאַר א "האַנט קוקינג סייל" אונטער אויפזיכט פון מרס. ס. מרס. מ. נאַזיק, ל. ד., רוזען, ד. פרידמאַן, ל. טשווירטשיל, מ. דוש, פינקלשטיין, מ. העפנער, מ. ד. ספּיוואַק, ד. סאַסקאָ האַמער, נ. גראַוער, א. שוואַרץ, וו. ב. טשאַדזיקער, ס. סניידער און מ. רוזען.

אין פאַרבינדונג מיטן "לאַנטשעאָן" קומט אויך פאַר א "האַנט קוקינג סייל" אונטער אויפזיכט פון מרס. ס. מרס. מ. נאַזיק, ל. ד., רוזען, ד. פרידמאַן, ל. טשווירטשיל, מ. דוש, פינקלשטיין, מ. העפנער, מ. ד. ספּיוואַק, ד. סאַסקאָ האַמער, נ. גראַוער, א. שוואַרץ, וו. ב. טשאַדזיקער, ס. סניידער און מ. רוזען.

אין פאַרבינדונג מיטן "לאַנטשעאָן" קומט אויך פאַר א "האַנט קוקינג סייל" אונטער אויפזיכט פון מרס. ס. מרס. מ. נאַזיק, ל. ד., רוזען, ד. פרידמאַן, ל. טשווירטשיל, מ. דוש, פינקלשטיין, מ. העפנער, מ. ד. ספּיוואַק, ד. סאַסקאָ האַמער, נ. גראַוער, א. שוואַרץ, וו. ב. טשאַדזיקער, ס. סניידער און מ. רוזען.

קאַלנאַרי

JAMES MARR SR.

פלאַמבינג, היטינג, נעזפיטינג

237-12th Ave. E. Phone M2741

CALGARY

אַדווערטייזט אין "דאָס אידישע וואָרט" —

קאַלנאַרי

AUTO SERVICE

7th Ave. & St. W.

McIVOR BROS.

קאַר גריזינג, וואַשינג, פּאָליטשינג נאַזאָלין, אויל, וועקס קלינינג. טייערס (אַטלאַס), אַקסעסאָריס און א. וו.

א פיינער פלייוואַר פאַר פיינערע געשמאַקן סערווירט

קאַלגאַרי

דראַי

דזשינדזשער אייל

CALGARY BREWING & MALTING CO. LTD.

קאַלגאַרי אויפמערקזאַם קאַלגאַרי

מר. לואי פערלמאַן

איז דער קאָרעספּאָנדענט און פאַרטרעטער פאַר "דאָס אידישע וואָרט" אין אייער שטאָט און אומגעגנט.

מיר בעטן אַלע סעקרעטאַרן פון קאַלגאַריער אָרגאַניזאַציעס צו איבערגעבן די נייעס און באַריכטן פון זייערע אָרגאַניזאַציעס צו מר. לואי פערלמאַן, 129, 3טע עוועניו איסט.

טעלעפאָן עס 6990

מר. לואי פערלמאַן איז אויך באַפולמעכטיקט אַנצונעמען סובסקריפּשאָנס און אַדווערטייזמענטס פאַר "דאָס אידישע וואָרט"

צו פרויען וועלכע ליידן פון קראַנקן מאָגן

צו פרויען וועלכע ליידן פון איבעלקייט, אָדער פון דער אַזוי גערופענער "פרימאַרען קראַנקהייט", איז דער דאָזיקער איינפאַכער מיטל ממש א ברכה. די מייסטע נערסעס ווייסן פון דעם און עס ווערט רעקאָמענדירט פון אַנגעענע ספּעציאַליסטן.

נרייט צו א קליינע קוואַנטיטעט פון צעברעקלטע אייז — אַרום א פולער ווייַן גלאָז. גיסט אַרויף פון אויבן א טיילעפעלע פּילינפּס' מילק אויף מאָגנגעזאַ. זופּט לאַנגזאַם ביז דער גאַנצער געמיש איז אויסגעוופט אָדער ביז עס איז אייך בוכשטעבלאַך גרינגער געוואָרען. עס איז זעלטן נויטיק צו נעמען א קראַנקן מאָגן אָדער צו וועלכער עס איז גיינונג צו ברעכן.

אירע אַנטי־עסיד אייגנשאַפטן דערמעגלאַכן פּילינפּס' מילק אויף מאָגנגעזאַ צו געבן באַלדיקע הילף צו האַרצבּרענונג, זויערן מאָגן, געז. איר מילדע אָבער ווירקזאַמע אָפּפירנדיקע האַנדלונג פאַרזיכערט רעגלמעסיקן שטול־גאַנג. ווען געגרעצט צו וואַשן דעם מויל העלפט עס צו פאַרמיידן עסיד פאַר־דאַרבונג און פוילונג פון די זיין אין צייט פון שוואַנגערשאַפט.

מיט יעדער פלעשל פון פּילינפּס' מילק אויף מאָגנגעזאַ, קומען פולע דיר־רעקציעס פאַר אירע צעלרייכע נוצן. אַלע דראַג סטאָרס האָבן די גרויסע 50c. פלעשלאַך. פאַרלאַנגט דיר־יכטיקע, אינדאַרסירט פון דאָקטוירים פאַר איבער פופציק יאָר. (געמאַכט אין קאַנאַדע).

דער פינפטער יוביליי קאָנצערט פון אידישן נעזאַנג פאַראיין

דער פינפטער יעראַלכער יוביליי קאָנצערט פון דעם ווינייפּעגער אידישן נעזאַנג פאַראיין, זונטאָג אונטן אין בי־רושו טעאַטער, איז געווען זייער גוט באַזוכט פון דעם ווינייפּעגער אידישן עולם, אַפשר נאָך אין א גרעסערער צאָל ווי דער פרעווירענס פון נעזאַנג פאַראיין האָט זיך געוואונשן, און דאָס איז א באַווייז, אַז די דאָזיקע אינסטיטוציע האָט נעפונען אַן אָפּקלאַנג אין די האַר־צער פון די הייגע אידישע מאַסן.

אורקייליגיק לויט די אָפּלאַדיס־מענטן, האָבן די פאַלגנדע לידער אויס־גענומען אָמבעסטן ביי עולם: "הימן צו דער נאַטור", מוזיק פון אידעלע ספּיוואַק, ווערטער פון ב. בראַנשטיין, "עורה ישראל" און "זמירות", וואָס דער כאָר האָט אויפן פאַראַנג פונם פּוב־ליקום געמוזט זינגען צוויי מאָל.

די אַנדערע לידער אויף דער פּראָ־גראַם זיינען געווען: "דערוואַך", מר־זיק פון לעפקאָוויטש; "נעטער גע־שמאַק", מוזיק פון מ. דזשייקאָב, דירי־גענט פון כאָר; "אַרבעטער ברידער", "הבדלה", "לאָמיר זיין פריילאַך" און "צו דיר א, פרייהייט", אַראַנזשירט פון ב. בראַנשטיין און מ. דזשייקאָב.

די שטימונג צווישן דעם עולם איז געווען טיילווייז אַן אַנטוישנדיקע, צר־ליב דעם מאַנגל אין פאַלקס־לידער אויף דער פּראָגראַם, און צוליב דעם מאַנגל אין — שטימען! א גרעסערער כאָר, מער שטימען און פאַלקס לידער — אַי־רישע לידער, געזונגען פון אידישן עולם, דאָס איז געווען דער אַלגעמיינער וואונש פון דעם אַנוועזנדן עולם.

דער קאָנצערט בכלל, איז לויט די אומשטענדן. דורכגעפירט געוואָרן, מיט געוויסע אויסנאַמען, ניט שלעכט. מר. דזשייקאָב, וועלכער האָט דיריגירט די גאַנצע פּראָגראַם, האָט זיך באַמיט צו קאָנטראָלירן דעם כאָר און עס איז אים טייל־ווייז, געלונגען. מרס. מייערס איז געווען די סאָליסטן פון "הבדלה".

צווישן די איינגעלאַדענע געסט וועל־כע האָבן זיך באַטייליקט אין דער פּראָ־גראַם איז געווען דער גוט־באַקאַנטער שלום עליכם פאַרלעזער, מר. הערי שטיינבערג. ער האָט פאַרגעלעזן "מ'א ליגן" און "ביים דאָקטאָר", און ביידע זאַכן זיינען גוט אויפגענומען גע־וואָרן פונם עולם. וועלכער האָט זייער אָנגעקוואַלן און באַלוינט דעם פאַרלע־זער מיט א באַדייטנדיקער פּאַרציע אַפּלאָדיסמענטן.

דזשא סירא, א ווינייפּעגער אידישער פידל סטודענט, האָט געשפּילט דריי נר־מערן: דעם 4טן מואַוומענט (אַנדאַנ־טע) פון לאַלאָס שפּאַנישער סימפאָניע; צינגיינער טאַנץ, פון נאַשי און בראַ־האַמס וואַלץ אין איין מיידזשא. דער עולם האָט מיט דאַנקבאַרקייט אויפגע־נומען זיין ביישטייערונג צו דער פּראָ־גראַם. קלאָרא לענאַרא סילבערמאַן האָט אים אַקאָמפּאַנירט.

מרס. מ. קאַהען, האָט אַקאָמפּאַנירט די גאַנצע פּראָגראַם פונם כאָר.

מ. נ.

—(::)—

$30,00 פאַרן קרן קימת און קרן היסוד

מר. ראובן קאַהען, דער טראַסטי פון דער צוואה וואָס דער פאַרשטאָרבענער אהרן מאַרכאַשאָוו האָט איבערגעלאָזט, האָט אַריינגעבראַכט אין אַפּיס פון "דאָס אידישע וואָרט" דרייסיק דאָלאַר: $15 פאַרן קרן קימת און $15 פאַרן קרן היסוד.

קאָלד אינשורענס

ער פירט עס מיט זיך, גרייט פאַר פונקט אויפלעכע צייטן. די קליינע באַקס אַפּפּריינ־מאַכונגען. אויב ער וועט זיך פאַרקילן, איז וואָס ? וועט עס אַפּפּריינ אַפּשטעלן. אויב זיין האַלז טוט ווייַ, וועט ער דאָזיקע מאַכונגען פון איין נוטן שווייגן געמאַכט פון די דאָזיקע מאַכונגען.

געפערלאַכע קאַפּפּליקאַציעס קאָנען נאָכפאָלגן די פאַרמאַכלעקייטונג פון "אַן איינפאַכער פאַרקילונג ! יעדער פאַל פון מאַקסיליטיס פאַלגנט זיך אַן מיט "בלוין א פאַרקילטער האַלז" ס'איז א קלוגער פיר צו נעמען אַפּפּריינ מאַכונגען ווי איר האָט זיך אויסגעשעלט, צו דער נעאַר פון שלעכט וועטער, אָדער ווען עס איז נאָר פאַראַן א מענלאַכקייט פאַר אייך זיך צו פאַרקילן. אַפּפּריינ קאָן אייך ניט ברייינגען קיין שאַדן: אַזוי ווי אַזוי טוט עס אַפּשאַטן שטעפּעניש און וויטיקן פאַראַרזאַכט פון פאַרקילונגען, נוראַלדזשיאַ, ניוראַיטיס, לאַמבאַגאָ און אַזוי־ווי רומאַטיזם.

אַכפּריינ וועט פאַרזיכערן אייער לאַמפּאַרט דורכ'ן ערנסטן קאַלטן סקוואָר. וואָס סטאָר איר זיינט בעגוינען צו פאַרקילן זיך, אַלץ מער דאַרפט איר עס האָבן. פאַרקויפט אין דראַג סטאָרס. געמאַכט אין קאַנאַדע.

גליק אַזן ראַכע

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון א. א.

(פאַרזעצונג)

איינער פון די טערקן, וועלכער איז געווען מעכטיק אין לער דייטשער שפּראַך האָט מיט אַן ערנסטן טאָן אונטערגעטאָן אייער אויף זיך צו בא־

— מיינע הערן, מיר האָבן זיך בא־

ראָטן וואָס מיר זאָלן טאָן. עס איז אַזוינער פליכט צו באַפרייען אייערע לאַנדסלייט. פון די הענט פון דעם דאָזיקע רויבער, עס איז אַבער קענן אַזוינער שטאָלץ צו בעגן צוויי הונדערט טויזנט פראַנק צו אַזאַ נעפעלאַכן טערט, ער האָט געוואוסט דאָס וועלן ער — גלויבט איר ניט דאָס אין דער

ניט מער א פראַגע פון פּראָפיט!

דער נייער נידעריקער פּרייז פון דער ווינייפּעג לאָונדרי, לימיטעד, מאַכט עס לייכט פאַר די נאַרט ענדער איינוואוינער נער אַרויסצושיקן זייער וועכנטלאַכע לאָונדרי געוואַשן צו ווערן פאַר אַן אומערהערטן בילליקן פּרייז.

כדי צו דערמעגלאַכן אונז צו האַלטן אונזער סטעדיק באַ־שעפטיקט איבער'ן וויך־ענד — כדי צו געבן נאָך אַרבעט אין פאַרלויף פון די צייטן פון דעפּרעסיע — שניידן מיר אונזער פּרייז פאַר פלעט אַרבעט צו א סך נידעריקער פון פּראָדוקציע קאָסטן.

בלויז ווייסע פלעט אַרבעט צו

5 סענט א פונט

מינימום באַנדל 10 פונט — 50¢

מיר קומען נאָך אייער באַנדל די לעצטע טעג פון וואָך און דעליווערן עס צוריק דעם פאָלגענדיקן מאָנטאָג. זייער א פּאַרזיכטיקע לאָונדרי באַדינונג נאָכצוקומען די סאַמע פּינקטלאַכע פּאַדערונגען ווערט געגעבן.

טעלעפאָנירט

27 878

The Winnipeg Laundry Ltd.

961 - 967 SHERBROOK ST.

"די סאַמע ריינסטע ווייסע וועש וואָס איר האָט ווען געזעען"

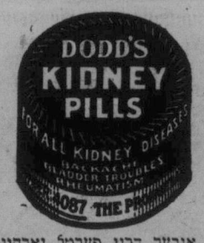

פאַר איבער דריי פערטל יאָרהונדערט זיינען דאָד'ס קידני פּילס געווען דער אַנערקענטער מיטל פאַר רוקנווייטיק, רומאַטיזם, בלאַטער טראָבלס און פילע אַנדערע קראַנקהייטן, פאַראורזאַכט דורך שלעכטע קידנים. צו באַקומען פון אַלע דילערס פאַר 50 סענט, אָדער 6 באַקסעס פאַר $2.50, אָדער דירעקט פון די דאָד'ס מעדיצין קאָ., לימיטעד, טאָראָנטאָ 2. ביים דערהאַלטן די סומע.

באַנדיט ווי אַטאַנאַסיאָס.

— דער דאָזיקער פרעכער מאַן פאַרדינט מען זאָל אים אויפהייענען, מיר וועלן אים און זיין באַנדע מאַכן אומשעדלאַך פאַר אימער.

— אום אונזער פאָלאַ דורכצופירן אַן אַריינקריגן די דאָזיקע הענט אין אונזערע הענט, האָבן מיר פאַלגנדעס באַשלאָסן.

— מיר זאָלן איינשטימען צו אַטאַ־נאַסיאָס פאַרשלאָג און זיין פאַרלאַנג ביי־ווייליקן.

— מיר וועלן שיקן א שליח מיטן אויסלייז געלט און טאָן אַלעס וואָס ער האָט געשריבן אין זיין בריוו.

— דער שליח וועט רייטן אויף א ווייטן פערד אין אייך דאָס ווייטע טוך וועט אויף דעם קאָפּ ניט פעלן, מיט זיך וועט ער נאָר האָבן פיר מענער.

— אַטאַנאַסיאָס וועט זיין רואיק, אים וועט ניט איינפאַלן וואָס פאַר א געפאַרן עס רינגלען אים אַרום.

— אין דער זעלבער צייט וועלן מיר שיקן צוויי אַפּטיילונגען סאָלדאַ־טען, און אין דעם פאַסנדן מאָמענט וועט איין אַפּטיילונג איבערפאַלן זיין באַנדע און די אַנדערע אַפּטיילונג וועט אים איבערפאַלן.

— פריידינגער, — האָט ער זיך געוועגדעט צום מאַשיניסט — מיר האָבן אייך באַשטימט אַלס דער שליח, וועלכער זאָל אַנאַטאַסיאָס'ן בריינגען דאָס אויסלייז געלט.

דעם מאַשיניסטס געוויכט האָט זיך פאַרטונקלט.

— ניין, גנעדיקער הער — האָט ער געשטאַמלט דערשראָקן, — דאָס קאָן איך ניט, איך האָב אַנאַטאַסיאָס הייליק געשוואָוירן, דאָס איך וועל אים קיינמאָל ניט פאַראַטן.

— האַ, — האָט דער פאַרגעמער טערקישער באַאַמטער גערופן — האָט ביי אייך די שבועה וואָס איר האָט געגעבן צו א פאַרפלוכטן דור־בער, מער ווערט אַלס אונזערע באַ־פיילן?

ער האָט דראָענט געפּוקט אויפן מאַשיניסט. פריידינגער האָט געעד־טערט, ער האָט געוואוסט דאָס ווען ער

זאָל דעם דאָזיקן באַפעל ניט אויס־פאָלגן, וועט ער מוזן פאַרלאָזן זיין פּאָסטן.

דער בערלינער אידישער באַנקיר האָט זיך פלוצלונג אויפגעהויבן און ער האָט שטאָלץ און רואיק געזאָגט:

— אַנטשולדיקט, עקסעלענץ, איך בין אויף מיט דער מיינונג, דאָס א מאַן מוז היטן זיין ערנווערט, ווען זאָ־גאַר ער האָט עס געגעבן צו א רויבער הויפּטמאַן.

— איך בין פאַרפליכטעט צו היטן מיין ווערט, וואָס איך האָב אַטאַנא־סיאָס געגעבן. איך מוז אויך זאָרגן אַז ער זאָל דאָס אויסלייז געלט ריכ־טיק דערהאַלטן.

די מיניסטער — האָבן דערשטוינט געקוקט אויף אים. זיי זיינען ניט גע־ווען געוואוינט צו הערן אַזעלכע ערג סטע ווערטער אין זייער לאַנד, וואו אַלעס איז אונטערוואָרפן אונטער זיי און וואו יעדער מוז זיך איבערגעבן צו זייערע באַפוילן.

— מיין הער — האָט דער ערש־טער באַאַמטער ווידער אָנגעפאַנגען — וואָרום אינטערעסירט אַזוי מיט דעם דאָזיקן בלוט דאַרשטיקן באַנדיט?

— ווען איר זאָלט וויסן וואָס פאַר א שאָדן דער דאָזיקער באַנדיט האָט פאַראורזאַכט אין אונזער לאַנד, דאַן וואָלט איר איבער אים געהאַט א גאַנץ אַנדער מיינונג.

— פאַריקע וואָך האָט דער דאָזיקער באַנדיט זיך אַריינגעבראָכן אין א אייזנבאַן סטאַנציע און ער האָט דאָרט אַרויסגע'גנב'עט א גרויסע סומע געלט און איר ווילט האַלטן אייער וואָרט וואָס איר האָט געגעבן צו אַזאַ רויבער.

— יאָ, עקסעלענץ — האָט דער באַנקיר געענטפערט שטאָלץ און רו־איק — איך קאָן איצט דעם דאָזיקן רויבער אַטאַנאַסיאָס און איך ווייס דאָס ער איז גאָר ניט אַזוי שלעכט ווי מען האַלט אים. ער איז גוטמוטיק, קלוג און שטאָלץ.

— איך ווייס נאָך, עקסעלענץ — האָט דער באַנקיר געזאָגט שוין הע־כער און זיין בליק האָט אַרומגע־שוועבט אויף אַלע אָנוועזנדע אינם ציממער — אויב ניט אונדערע זיינען שולדיק אין דעם וואָס ער איז אַזוי טיף געזונקען, איך בין זיכער, דאָס אַן אומגערעכטיקייט האָט אים פאַר־ביטערט און אים געטריבן אין די אַרעמס פון פאַרברעכן.

—איך האַלט עס פאַר מיין פליכט עקסעלענץ — האָט דער באַנקיר ווייַ־טער פאַרטגעזעצט, — אייך אויס־מערקזאַם צו מאַכן, דאָס ווען די טער־קישע רעגירונג וועט אַנאַטאַסיאָס וועג־לען נעמען געפאַנגען, וועט זי אים מאַכן נאָך ערגער און נאָך מער פאַר־ביטערט.

— פאַרגעסט ניט, עקסעלענץ, דאָס ווען איר שיקט סאָלדאַטן איבערצו־פאַלן אויף אַנאַטאַסיאָס, דאַן איז דאָס לעבן פון די געפאַנגענע אין דער העכסטער געפאַר.

— גלויבט איר ניט דאָס אין דער

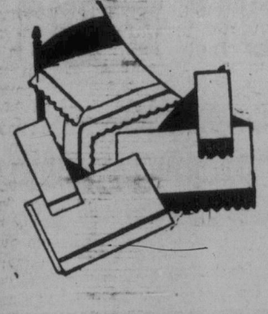

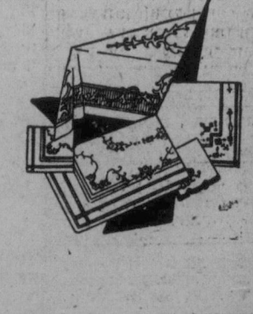

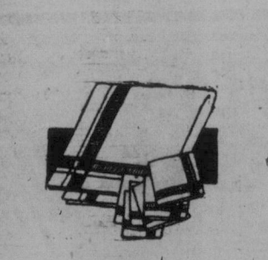

צייט ווען אַטאַנאַסיאָס וועט פאַר־לאָזן זיין באַנדע אום דאָס אויסלייז געלט צו קריגן, וועט ער לאָזן איינעם וואָס זאָל דערשיסן די געפאַנגענע, אין פאַל מען וועט די באַנדיטן איבער־פאַלן.

— אַטאַנאַסיאָס האָסט די טערקי־שע רעגירונג, און ווען די סאָלדאַטן וועלן אים איבערפאַלן וועלן מיינע לאַנדסלייט דערשאָסן ווערן, אום דייטשלאַנד זאָל פאַדערן שאַדנערזאַץ פון אייער רעגירונג.

די טערקישע באַאַמטע האָבן שטיל גערעדט צווישן זיך און דער דייטש שפּרעכנדיקער באַאַמטער האָט אין דער הויך אָנגעפאַנגען צו רעכענען אַלע שלעכטע אַטאַנאַסיאָס טאָטן.

— איך באַדויער זייער עקסעלענץ וואָס איר שטעלט אין געפאַר דאָס לעבן פון מיינע לאַנדסלייט — האָט דער אידישער באַנקיר ווידער גע־זאָגט.

— איך וועל יערנפאַלס קעמפן פאַר אַטאַנאַסיאָס ביז מיין לעצטן טראָפּן בלוט, דען איך האָב מיין וואָרט אַלס משכון געגעבן.

— ווען איר וועט מיין וואונש ניט דערפילן, עקסעלענץ, דאַן וועל איך מיט דער הילף פון דער דייטשער גע־זאַנדטשאַפט אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל זיך מוזן ווענדן צו זיין מאַיעסטעט, דאָס פולטאָן אין בעטן אַן אָרד אין דאָס באַשיצן די אומגליקלאַכע געפאַנגענע.

דאָס האָט ווי א צויבער געווירקט.

— מיר וועלן זיך נאָך אַמאָל באַ־ראָטן — האָט דער דייטש שפּרעכנ־דער מיניסטער ווידער צוגעזאָגט — מיר בעטן אייך קיין ווייטערן פריט ניט צו מאַכן אין דער דאָזיקער אָנגעלעגנ־הייט ביז מיר וועלן אייך ניט זאָגן אונזער באַשלוס.

— אין צוויי שטונדן אַרום וועלן מיר אייך קאָנען געבן אונזער באַ־שטימטן ענטפער, וואו וועט איר זיך דאַן געפינען?

דער באַנקיר האָט אים געזאָגט דעם נאָמען פונם האָטעל וואו ער גע־פינט זיך און ער האָט אָפּשייד גע־

נומען פון די טערקישע באַאַמטע.

ער האָט אויף מיטגענומען זיינע ביידע באַגלייטער, מורא האַבנדיק דאָס די מיניסטאַרן וועלן פרייזינגערן אי־בערייזן, און אַנקומענדיק אינם האָ־טעל האָט דער באַנקיר זיך געוועגדעט צו אים און ער האָט אים ערנסט גע־פרעגט:

— פריידינגער, אויך איר זייט א בראַוואער מענש און איר האָט א מענש־לאַכעס האַרץ, איר ווילט אויף ניט דאָס אַטאַנאַסיאָס זאָל שענדלאַך באַ־טראָפן ווערן, שווערט מיר דאָרום, דאָס איר וועט אים ניט פאַראַטן.

פריידינגער האָט געזעפצט.

— א, איר ווייסט ניט וואָס איר פאָדערט פון מיר, — האָט ער געזאָגט — ווען איך זאָל ניט דערפילן דעם ווילן פון די מיניסטאַרן, וועל איך גלייך אָפּזעזאָגט ווערן פון מיין פּאָס־טען, און אין גאַנץ טערקיי וועל איך קיין שטעלע ניט קאָנען קריגן — און איך און מיין פאַמיליע זיינען פאַר־לאָרן.

— מיין גאָט, וואָס פאַר א רעגי־רונג איז דאָ! — האָט דער באַנקיר אויסגערופן דערשטוינט.

— פריידינגער, זייט רואיק, איך בין רייך גענוג און איך וועל פאַר אייך דאַרנן אין פאַל איר וועט פאַר־לירן אייער שטעלע.

ער האָט א קליינע צייט געטראַכט. דאָן האָט ער אויפגעשריבן אַן אַנווי־זונג צו זיינעם א באַקאַנטן באַנקיר אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, וועלכע האָט געלויטעט, דאָס אין פאַל פריידינגער זאָל פאַרלירן זיין שטעלע, זאָל ער באַקומען א באַשטימטן יערלאַכן גע־האַלט, וואָס זאָל אים דערלויבן צו לעבן אַנשטענדיק מיט זיין פאַמיליע.

— איר, און אויך אייער פאַמיליע זייט פאַרזאָרגט — האָט דער באַנקיר געזאָגט — ווילט איר מיר איצט שווערן ניט צו פאַרראָטן אַטאַנאַסי־אָסן.

— יאָ, הער, דאָס וועל איך איצט טאָן גערן — האָט פריידינגער אויס־גערופן — איך וועל אַטאַנאַסיאָסן ניט פאַרראָטן.

אין א שטונדע שפּעטער איז א באַ־אַמטער פון דער טערקישער רעגירונג דערשינען אין דעם האָטעל און ער האָט איבערגעגעבן דעם באַנקיר א בריוו פון די מיניסטאַרן, וועלכער האָט געלויטעט:

"הער: —

"אויס נויט זיינען מיר געצוואונ־גען אייער ביטע צו באַווילן, מיר וועלן דעם באַנדיטן פּורער שיקן דאָס אויסלייז געלט און מיר וועלן אים ניט איבערפאַלן.

"שפּעטער וועלן מיר אָבער אַלעס אָנווענדן אַריינצוקריגן דעם דאָזיקן געפערלאַכן רויבער אין אונזערע הענט, דער שורקע מוז באַשטראָפט ווערן".

דער באַנקיר האָט דעם דאָזיקן בריוו הויך פאַרגעלעזן און פריידינגער האָט אומרואיק געשאָקלט מיטן קאָפּ.

— איך גלויב ניט דאָס די טערקי־שע רעגירונג זאָל אַזוי שנעל דער־פילן א וואונש, — האָט דער מאַשי־ניסט געזאָגט — זיי ווילן אייך נאָר אָפּנאַרן און זיי וועלן זייער פלאַן אין געהיים דורכפירן.

— דאָן זאָלן מיר אויף וויסן וואָס מיר האָבן צו טאָן, — האָט דער באַנ־קיר אויסגערופן אויפגערעגט — נייט איצט צו די מיניסטאַרן פריידינגער מערט זיך דערפאַר, ווער נעמט ראַכע פאַר די אומגליקלאַכע פרויען? קיי־נער! די פאַרברעכנס ווערן איבער־טאָפּט ניט באַוואוסט.

מאַלי האָט שמערצלאַך געזעפצט, אויף זיין לעבן איז אימער אין גע־

(פאַרזעצונג טעמט)

דער פרויען וועלכע ליידן פון קראַנקן מאָגן

צו פרויען וועלכע ליידן פון איבעל־קייט, אָדער פון דער אַזוי גערופענער "פרימאַרען קראַנקהייט", איז דער דאָ־זיקער איינפאַכער מיטל ממש א ברכה. די מייסטע נערסעס ווייסן פון דעם און עס ווערט רעקאָמענדירט פון אַנ־געעענע ספּעציאַליסטן.

נרייט צו א קליינע קוואַנטיטעט פון צעברעקלטע אייז — אַרום א פולער ווייַן גלאָז. גיסט אַרויף פון אויבן א טיילעפעלע פּילינפּס' מילק אויף מאָגנגע־זאַ. זופּט לאַנגזאַם ביז דער גאַנצער געמיש איז אויסגעוופט אָדער ביז עס איז אייך בוכשטעבלאַך גרינגער געוואָ־רען. עס איז זעלטן נויטיק צו נעמען א קראַנקן מאָגן אָדער צו וועלכער עס איז גיינונג צו ברעכן.

אירע אַנטי־עסיד אייגנשאַפטן דער־מעגלאַכן פּילינפּס' מילק אויף מאָגנגעזאַ צו געבן באַלדיקע הילף צו האַרצבּרע־נונג, זויערן מאָגן, געז. איר מילדע אָבער ווירקזאַמע אָפּפירנדיקע האַנד־לונג פאַרזיכערט רעגלמעסיקן שטול־גאַנג. ווען געגרעצט צו וואַשן דעם מויל העלפט עס צו פאַרמיידן עסיד פאַר־דאַרבונג און פוילונג פון די זיין אין צייט פון שוואַנגערשאַפט.

מיט יעדער פלעשל פון פּילינפּס' מילק אויף מאָגנגעזאַ, קומען פולע דיר־רעקציעס פאַר אירע צעלרייכע נוצן. אַלע דראַג סטאָרס האָבן די גרויסע 50c. פלעשלאַך. פאַרלאַנגט דיר־יכטיקע, אינדאָרסירט פון דאָקטוירים פאַר איבער פופציק יאָר. (געמאַכט אין קאַ־נאַדע).

זי דאַרף האָבן די עקסטראַ-נאַראַהאַפטיקייט וואָס FRY'S COCOA גיט

שרייבט פאַרן פרייען רעסיפּי ביכל

J. S. Fry & Sons (Canada) Limited, Montreal, Que. 308

געמאַכט פון דער עלטסטער קאָקאָ און שאָקאָלאַד הויז אין דער וועלט

האָט איר פאַרזוכט דעם געשמאַקן פלייוואָר פון
דער טשאַקאָלאַד קאָן
COLD SNAP
טעלעפאָנירט צו אייער נאָענטסטן סטאָרקיפּער

די פאַרבאַטענע ליבע

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון אידישן פאַמיליען לעבן אין אַמעריקע

פון א. ר.

(פאַרזעצונג)

עסטעלאַ האָט געענטפערט פּשוט:

— גוט.

שוין גייענדיק צום הויז האָט זי צו־געגעבן:

— איך האָב זיך פאַרבענקט צו הערן אייך שפּילן... אייך האַרט עס דאָך ניט?

— ניין... איך וועל שפּילן

— איר שפּילט אַזוי פיין...

וואָס באַוואונדערט און איז אַנטציקט פון דער וואונדערלאַכער נאַטור אַרום. האָט געשפּילט מיט טיפן טרויער און ניט פאַרשטייענדיק פון וואַנען דאָס קומט...

* * *

דאָס מאָל האָט מאַריס געשפּילט אויסווייניק. ער איז געזעסן גלייך גע־שטרעקט, רואיק, מיט זיכערקייט אין זיך און האָט געשפּילט פאַרטראַכט. קינסטלאַך מיט טיף געפיל, ווי עס וואָלט זיך צעוואונען אַ נשמה וואָס האָט זי דאָנאַר וואָס צעבליט, וואָס האָט נאָר וואָס דערזען נאַטור גרויעס וועלט, וואָס באַוואונדערט און איז אַנטציקט פון דער וואונדערלאַכער נאַטור אַרום. האָט געשפּילט מיט טיפן טרויער און מיט טיפער פרייד. מיט דעם געוואַנג וואָס שטייט אַמאָל אין אַ פאַרנאַכט ווען די וועלט זינגט שטיל, ווען די ווינטן גלעטן מיט עפּעס נישט פאַר־שטענדלאַכעס. מיט אַ נאָגנדן ווייטאָג און פאַרהוילענער פרייד.

עסטעלאַ איז געזעסן אין אַ טיפן שטול, האָט מיט ביידע הענט זיך אונטערגעשפּאַרט דאָס פּנים און האָט זיך צוגעהערט.

געשפּילט האָט מאַריס וועמענס נש־מה האָט זיך נאָר וואָס צעבליט, וועמענס טאָג עס האָט נאָר וואָס אויפ־געשיינען, און געהערט האָט עסטעלאַ וועמענס טאָג האָט זיך געגומען ווינען צום פאַרנאַכט... וועמענס נשמה האָט שוין געצויטערט פאַר די ערשטע ציי־כענס פון פאַרוועלקונג.

מאַריס זיצנדיק צו איר מיט דער פּלייצע, האָט ניט געקאָנט זען דעם טרויעריקן אויסדרוק פון איר פּנים, די פאַרביסענע ליפּן אירע, אירע אויגן וואָס זיינען געווען אומעטיק פון זיין שטורמישן שפּיל.

מאַריס האָט געשפּילט, און עסטע־לאַ האָט זיך אַלץ טיפער און טיפער פאַרזונקען אין טראַכטונגען וועגן איר פאַרענגענדיקייט, וועגן איר ליבע, וועגן דעם נאָענטן, נאָר נאָענטן פאַר־וויאַנען אירן, וועגן איר וויל, ס'האָט איר באַהערשט דאָס ביטערע באַ־וואוסטזיין וועגן איר אומגליקלאַכן מזל, וועגן אירע ניט פאַרווירקלאַכטע חלומות און אומזיסטן פאַרגאַנגענעם לעבן.

וואָס האָט זי געמאַכט פון איר לע־בען? וואָס האָט זי דערגרייכט פון אירע פאַרגאַנגענע יאָרן? וואָס דער־וואַרטעט איר אין די קומענדיקע טעג?

די יוגנט גייט אַוועק. רוקט זיך אָפּ און וואָס בלייבט פאַר איר? צו וואָס זשע אין יז געווען אַזוי גוואַלדיק שיין? דער גלייכטער אירער האָט זי קיינמאָל ניט ליב געהאַט אַזוי ווי זי האָט אים געליבט. וואָס אַזוינס האָט זי ניט געטאָן פאַר אים, וואָס האָט זי ניט אויפגעגעבן צוליב אים? דעם מאַן אירן האָט זי פאַר אים מקריב גע־ווען, איר נאָמען, איך רעפּוטאַציע, אירע יאָרן! אָך! ווי שרעקלאַך! פרויען דענקען, אַז עס איז געווען זיי־ער שיינקייט, צערטלאַכקייט, איבער־געבענהייט אויף צו באַצויבערן דעם מאַן. און זי — זי איז אפילו ניט זיי־כער, אַז איר גלייכטער וועט בלייבן ביי איר, כאָטש דאָס לעבן מיט אים באַפרידיקט שוין מער ניט... ס'איז דאָך אַזוי איינפאַך, אַזוי נישטיק דער ווילן איינצוהאַלטן כאָטש דעם געליב־טען און זי — זי האָט ניט קיין גלויבן אין דעם, אַז דאָס וועט איר גלייניגען.

פאַר עסטעלאַ איז איצט קלאָר גע־ווען דער אומזין פון איר לעבן, פון איר קאַמישער לאַגע. זי האָט געטראַכט איצט:

"וואָס דערוואַרטעט מיך פון מיין ליבע? ווי באַנאַל, ווי אומגעלומפּערט עס איז געווען אַט די ליבע וואָס ציט זיך שוין אַזויפיל יאָרן. ווי אומגע־לומפּערט עס איז די ליבע צו אַזאַ מענטש, וואָס קאָן מיר אפילו קיין שטיצע ניט געבן, וואָס בלייבט מיר נאָך אַלע יאָרן אַ פרעמדער, אַ פאַר־ווייטערער. אָט דאָס הייסט "פאַר־בערעגרישע ליבע", וואָס קאָן מיר גע־בען אָט די ליבע? זי קאָן מיר אפילו ניט געבן קיין רואיקע שטילקייט וואָס עס ניט אַ פאַרחייראַט לעבן. ס'איז אַן אייביק בעטלענייש, איך בעטל אונז דאָס ביסל ליבע און מיר בלייבט קאַלט און טרויעריק אויף דער נשמה.

פון ווייטן קאָן מען מיינען, אַז דאָס איז אויסערגעוויינלאַכע לויידנשאַפט, שכירות, גליק, אָבער וואָס איז עס אַמתן?..

און — ווייסן עס די, וואָס האָבן אין מיר געוואָרפן שטיינער פאַר מיין פאַרברעכן. ווייסן זיי דען ווי טרויעריק עס איז געווען מיין פאַרחייראַט לעבן? איך ווייס און פיל ווי מיד ער איז שוין פון מיר און פון מיין ליבע. איך ווייס, אַז ער האָט שוין געוואָלט פריי ווערן פון מיר, נאָר איך לאָז אים ניט אָפּ! איך האַלט אים צו מיט די דאָזיקע קליינע הענט מיינע. איך טו עס ווי אַ פרוי וואָס וויל ניט איבערדייסן דעם לעבנס פאַרבאַנד נאָר דערפאַר ווייל אַז דעם וואָלט זי געפאַלן אין תחום, פאַרוואָס האָב איך אים אַלע מאָל ליב מיט עפּעס אַ נייער לייד־נ־שאַפט? פאַר וואָס איז ער פאַר מיר אַ סך מער ווי מיין לעבן? איך ווייס דאָך וואָס פאַר אַ נישט פיינע נשמה ער האָט. איך קאָן זיין האַרץ וואָס איז פול מיט ענאַיאָס, איך ווייס אַז ער איז ניט קיין געהויבענער מענש. איך ווייס אַז ער איז קליינלאַך, איך קאָן אים ניט פאַרערן. איך קאָן אים ניט פאַרגעטערן און דאָך האָב איך אים ליב! איך האָב אים ליב מיט אַלע ליבעס פיבערן פון אַ פרוי וואָס וויל ליבן אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער נאָר איין מאָל. איך האָב אים ליב מיט אַלע מוטערלאַכע געפילן וואָס איך האָב ניט געקאָנט אויסגעבן די קינ־דער. און איך האָב אים ליב ווי אַ קינד וואָס מען דאַרף אָפּהיטן, אַכטונג געבן אויף אים און אפילו באַשטראַ־פען... איך האָב אים ליב. און איך ווייס צו גוט אַז צוגעבונדן אין אַן אַנ־דערן מענטש אַזוי ווי איך בין אַן אַנ־דערן מענטש אַזוי ווי ער איז אַן אַנ־דערן מענטש אַזוי ווי אַלע מענ־שן אין דער וועלט. אַלע זיינען אַזוי ווי אַלע מענש